

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus HUMANIS. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Cap. 3. De Sponsalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

Denique obijcit Canus multos Canones Pontificum & Conciliorum. Sed hi nihil aliud habent, quam in matrimonio adhiberi debere benedictionem sacerdotalem; quod omnes docent: nusquam autem insinuat matrimonium sine hac benedictione non esse Sacramentum, aut verum matrimonium.

DVBIVM VII.

Vtrum Matrimonium contractum per Procuratores inter absentes sit Sacramentum?

40
Caietanus
negat.

Caietanus Tom. 1. Opus. 12. quæst. 1. De Matrimonio, docet matrimonium per Procuratores, vel per litteras contractum, non esse Sacramentum, donec per presentes coniuges, saltem tacite, ratificetur.

Afirmatur

Sed dicendum est: Multo probabilius & verius esse huiusmodi matrimonium esse verum Sacramentum. Est communis ferè sententia Doctorum. Probatur ratione, ex Concilio Tridentino supra allata: Sacramentum enim Matrimonij nihil habet supra contractum civile, quam gratiam; Dominus enim ipsum contractum in Sacramentum euexit: atqui hic contractus per Procuratores est verum matrimonium, quatenus matrimonium est contractus civilis, ut fatetur Caietanus, & definitur Cap. ultimo, in 6. de Procuratoribus: ergo est verum Sacramentum.

Obiectio
Caietani.

Dices Primò: Ex Caietano, Nullum aliud Sacramentum potest suscipi per Procuratores: ergo nec Sacramentum Matrimonij.

Soluitur.

Respondeo esse disparem rationem: quia nulum aliud Sacramentum consistit in contractu civili; hoc autem consistit in ipso contractu, cuius est ea natura ut & per litteras & per Procuratores fieri possit; sic ut obligentur, non ipsi Procuratores qui alieno nomine agunt, sed illi pro quibus agunt, quosve representant. Aliorum Sacramentorum actiones per alios exercita: vel suscepta: non habent vim, nisi in eos quorum sunt; unde non possumus per alium baptizari aut confirmari &c.

Obiectio.

Dices Secundò: Hinc sequeretur posse hominem recipere gratiam, dum dormit: ut, si adolescens dormiat, dum eius Procurator contrahit cum puella. Similiter quod possit peccare mortifere, dum dormit; nempe si tunc non sit in statu gratia.

Soluitur.

Respondeo: Hæc non esse absurda. Potest enim conferri gratia puero carenti usu rationis, & adulto si ante legitime dispositus baptizetur in somnis vel in amentia. Et confirmatur: Nam talis contractus est causa, cur in dormiente nascatur obligatio: quidni etiam possit esse causa, ut detur ei simul gratia, qua huic obligationi debite satisfaciat? Unde debent se sponsi ad gratiam disponere, quando probabiliter putant suos Procuratores conuenturos.

DVBIVM VIII.

Qualis est ista gratia, qua per Sacramentum Matrimonij confertur?

41
Est hæc
gratia quæ
duplex.

Respondeo: Primò conferri gratiam habitualem seu augmentum gratia: ex opere operato: unde etiam potest ex attrito facere contritum, & conferre primam gratiam, quando quis bona fide existimabat se esse in gratia; sicut dictum est de alijs Sacramentis, quæ dicuntur Sacramenta viuorum. Ratio est; quia quod per se est efficax gratia, semper eam confert, si ex parte subiecti non

sit impedimentum, ipsumque subiectum sit legitime dispositum: Attritio autem, prudenter existimata contritio, est sufficiens dispositio in omnibus Sacramentis (excepta Eucharistia) ut supra dictum est.

Secundò: Datur auxilium speciale ad mutuam dilectionem Christianam seu spiritalem.

Tertio: Datur auxilium ad remedium concupiscentia, nempe ut honestè matrimonio vtantur, sese mutuo sint contenti, & non quarant illicitas extra matrimonium voluptates.

Quarto: Datur auxiliu ad prolem in fide Christi & timore Dei educandam. Unde sepe monendi sunt coniuges, ut gratiam, quam in hoc Sacramento acceperunt, excitent.

CAPVT III.

De Sponsalibus.

DVBIVM I.

Quid sint Sponsalia?

Notandum est: Sponsalia dici à spondendo; id est, vel quia olim veteres per stipulationem, quæ & sponsio dicitur, futuras sibi vxores sponderent, ut vult Couar. 1. p. c. 1. vel quia vir & mulier sibi mutuo spondent matrimonium, aut parentes illorum nomine. Hinc mulier dicitur sponsa, quasi à parète, vel à se alteri promissa; & vis dicitur sponsus, quia se ipse promisit, vel (ut quidam volunt) quia ipsi sit promissio. Cum autem in ipso matrimonij contractu etiam fiat quædam promissio, nempe futura copulæ (saltem implicita) factum est, ut coniuges, qui matrimonium contraxerunt, ante consummationem à parentibus sponsi vocentur; post consummationem, coniuges, maritus & vxor; & matrimonij consummatio Nuptia. Vide Hieronymum in cap. 1. Matth. & Gregorium homil. 16. in Euangelia. Citantur 2. 7. quæst. 2. Can. Coniuges. His positis:

Respondeo: Sponsalia, strictè accepta, esse futurarum nuptiarum repromissionem. Vide Couar. 1. p. epitomes c. 1. Dico, Futurarum nuptiarum, id est, futuri contractus matrimonij; Nuptia enim hæc accipiuntur pro ipso matrimonij contractu, qui promittitur in sponsalibus. Dico, Repromissio, id est, reciproca seu mutua promissio: nam antequam accedat alterius promissio, non celsentur esse sponsalia. Unde si Petrus promittat Catharina matrimonium, & ipsa acceptans promissionem cupiat delibere, nascitur quidem in Petro obligatio simplicis promissionis, sed nondum sunt sponsalia, donec Catharina consentiat; quæ si datus expectet, Petrus à sua obligatione liberatur, quia non aliter intendit se obligare.

DVBIVM II.

Quenam requirantur ad sponsalia?

Respondeo & Dico Primò: Requiritur ætatem septennij expletam in vtroque. Patet ex Cap. Litteras, & Cap. Accessit, de Desponsatione impuberum: vbi etiam expresse dicitur, septennium debere esse expletum. Ratio, cur Iura hæc statuerint, est, quia raro ante hoc tempus est sufficiens iudicium seu prudentia ad huiusmodi obligationem. Vide D. Thomam q. 43. art. 2.

Petes;

Prudentia non supplet hic aetatem,

Petes: Quid si prudentia aetatem compenset & suppleat, eruntne valida sponsalia ante septennium completum?

Respondeo: Multi putant esse valida. Ita D. Thomas loco citato. Silvester verbo *Sponsalia*, q. 2. Navar. c. 22. n. 29. Couar. 1. parte c. 2. n. 1. Haec sententia est probabilis. Verius tamen omnino videtur, non valere sponsalia, si vel altera pars, vel utraque septennium non impleverit. Ita Panormitanus in *Capit. Iuuenis*, de Sponsalibus. Angelus verbo *Sponsalia*, n. 5. & alij quidam. Ratio est; quia Iura expressè requirunt septennium completum, & in aliquot casibus decernunt non fuisse sponsalia, eò quòd ante illud tempus contractus esset initus; vt patet ex *Cap. Litteras*, & *Cap. Accessit*. Nunquam autem excipiunt Iura illum casum, in quo prudentia aetatem suppleat, quod faciunt in matrimonio. Si dicas, illa Capitula intelligenda esse, in foro externo censi non esse sponsalia ante illud tempus, eò quòd praesumatur defuisse prudentia sufficiens, si septennium non sit completum. Respondeo: Hoc non rectè dici: si enim septennium fuisset expletum, nulla fuisset ambiguitas de sponsalium valore, aut de sufficienti prudentia, nisi moraliter evidens fuisset prudentiam defuisse: atqui prudentia & vsus rationis hò aduenit ita repente: ergo paulè ante completum septennium non potest Ius praesumere defuisse prudentiam.

Eadem sententia confirmatur: nam pari modo Iure antiquo ad professionem annus pubertatis completus, id est, decimus quartus completus in viro, & duodecimus in femina requirebatur; & modò post Conc. Trid. requiritur in vtrisque decimus sextus completus: neque possumus hoc ita interpretari, vt aliquando prudentia aetatem compenset: ergo nec hic in sponsalibus.

Dices Primò: Ius in matrimonio requirit annos pubertatis completos, & tamen excipit casum in quo malitia supplet aetatem: ergo idem censendum erit de sponsalibus, cum in eadè materia versentur.

Respondeo Negando Consequentiam: Tum quia Ius in matrimonio facit expressam exceptionem, in sponsalibus non facit: tum quia est disparatio. Nam ad contrahendum matrimonium duo requiruntur, scilicet iudicij sufficiens, & aptitudo proquinqua ad vsum matrimonij; quod secundum, et si Iure naturæ non sit necessarium, cum sufficiat potentia remota; tamen merito Ius posituum id requirit: & quia rarè ante annos pubertatis in viro & in femina hoc secundum reperitur, constituit Ius vt ante hoc tempus matrimonium non sit validum: excipit tamen vnum casum, in quo malitia supplet aetatem, nempe quando certum est ante id tempus esse aptos ad procreationem: quod interdum aliquo euentu potest constare: esset enim graue incommodum, si nunquam in tali casu matrimonium esset validum. Ad sponsalia autem contrahenda solum requiritur iudicij rationis; quod quia ferè circa septennium elucere incipit, constituit Ius septennium còpletum vtrique parti. Neque fuit hic facienda haec exceptio, *Nisi prudentia aetate suppleat*: tum quia neque in matrimonio haec facta fuit, sed alia, nempe de aptitudine ad actum coniugalem: tum quia, si talis exceptio fieret in sponsalibus, frustra còstitueretur septennium còpletum; nam quotiescumque liceret contrahere còpleto septennio, liceret etiam ante completum;

qui enim còpleto septennio habet rationis vsum, moraliter etiam cum habet ante completum, idque facile constare potest. Vnde quando Iure posituum còstituitur certum tempus ob iudicij maturitatè, nunquam potest illud tempus praeniri, quamuis summa sit maturitas; vt patet in votis tum personalibus, tum realibus, in professione, & in contractibus minoris: nam vota illa & còtractus possunt irritari, & professio absolutè est irrita.

Dices Secundò: *Cap. Iuuenis*, de Sponsalibus, insinuat ex sponsalibus cum puella quadà contractis, *Cap. Iuuenis* qua nondum septennium expleuerat, ortum fuisse impedimentum publicae honestatis: ergo fuerunt vera sponsalia.

Respondeo: Non idèò censetur ibi ortum impedimentum, quòd nuda sponsalia essent còtracta, sed quòd iuuenis tentasset eà cognoscere maritali affectu, vt indicat Pontifex: vnde nò censuit Pontifex honestum, vt postea cum consobrina puellæ contraheret, praesertim cum inter plebem puella diceretur ipsius coniux.

Dico Secundò: Requirit etiam liberum consensum contrahentium. Ratio est, quia nemo potest alium ad matrimonium obligare, sed quisque solum seipsum: ergo multò minus potest alius alium obligare, vt cum certa persona contrahat. Matrimonia etiam debent esse libera, cum ad statum totius vitae pertineant, sicut & religio. Hinc sequitur, quando parentes loco suarum prolium contrahunt, sponsalia non esse valida, nisi ipsæ proles postea in aetate legitima liberè consentiant.

Dico Tertio: Hunc còsensum debere esse signis externis expressum. Probatur: quia omnis còtractus debet fieri signis externis, vt consensus mutui vicissim innotescat. Si tamen diuina virtute alter alterius animum intueretur, possent fieri sponsalia sine vilo signo externo.

Dico Quarto: Praeter haec nihil requiritur ad sponsalia, nisi vt personæ sint legitimæ, seu habiles ad matrimonium suo tempore contrahendum.

DVBIVM III.

Virum sponsalia contracta per Procuratores sine valida? Item, An clandestina sponsalia, qua nullo teste fiunt, sint valida?

Respondeo & Dico Primò: Spòsalia per Procuratores contracta, sunt valida. Ratio est: quia ad rationem contractuum iure naturæ non requiritur, nisi consensus partium vtro citroque expressus: quæ expressio, sicut verbis coram, ita litteris & internuntijs inter absentes fieri potest.

Dico Secundò: Si misso Procuratore dominus reuocet consensum, idque Procuratori non innotescat ante contractum initum, non erunt quidem sponsalia, tenebitur tamen dominus seruare id quod ipsius nomine per Procuratorem actum est. Probatur: quia Ius gentium est, pacta per Procuratores inita constringere.

Dico Tertio: Si Procurator intellexit mutatà esse domini sui voluntatem, dominus pactis non tenetur. Ratio est, quia omnis potestas illi ablata fuit, nec potuit ipsius nomine agere.

Dico Quarto: Clandestina sponsalia, qua nullo teste fiunt, sunt valida, semperque valida fuerunt. Nam Concil. Trident. quod solum ob stare posse videtur, tantummodò clandestina matrimonia irritas;

Cap. Iuuenis

45 Requiritur etiam liber consensus contrahentium.

Iq; signis externis expressis.

Denique personarū habitas.

45 Sponsalia per procuratores sunt valida.

Si procurator ignoret mutatū domini cōsensum.

Si sciat.

Sponsalia clandestina sunt valida.

ggg ij

nia irritat; sponfalibus in vigore Iuris antiqui relictis.

DVBIUM IV.

Quomodo contractus sponfalium obliget? Et, An Ecclesia possit cogere eum, qui sponfaliam contraxit, ut promissum impleat?

47
Sponfaliam obligat sub mortali.

Respondeo & Dico Primò: Cōtractus sponfalium obligat sub peccato mortifero ad sui impletionem: non tamen ad solutionem pœnæ, si qua contractui fuit apposita. Est certa.

Prior pars patet; Quia omnis contractus iustus vltro citroque initus, id est, vtrique parti onerosus, in re graui obligat sub peccato mortifero: est enim veluti lex quædam iustitiæ, quàm sibi vterque imponit sub onere alterius.

Non obligant ad pœnam.

Altera pars patet; Quia Iure vetitum est, ne sponfalium contractui pœna apponatur: imò Ius irritat pœnæ soluendæ obligationem, idque ob matrimonij libertatem; vt patet Capit. *Gemma*, de Sponfalibus.

Obligant vt per datur arrha.

Permittit tamen Ius tradi arrhas, cum pacto vt perdantur ab eo, qui sine iusta causa resiliert; vt patet L. vltima. Codice de Sponfalibus. Ratio diuersitatis est; tum quia nō tam facile datur arrha, quàm promittitur pœna: tum quia arrha iam tradita est; vnde si resiliat, nihil amittit, nisi quod iam tradideras, quod non multū videtur adimere libertatis matrimonio. Aduerte tamen, si arrha non sit tradita, sed promissa solū, si resiliat, non debes soluere; vt docet Couarr. 2. parte de Sponfalibus cap. 3. §. 7. nu. 8. & sequentibus.

Si arrha nō sit tradita.

48
Ecclesia potest cogere vt sponfaliam impleatur.

Dico Secundò: Ecclesia absolute potest cogere eū, qui sponfaliam contraxit, vt promissum impleat; eū ille ex iustitia ad hoc obligetur. Quod intellige, nisi ille perfectiora meditetur. Plerumque tamen id non expedit; vt patet Cap. *Requisiuit*, de Sponfalibus, vbi Lucius III. dicit, eum qui iurauit cōtrahere cum aliqua, debere potius moneri, quàm compelli; quia matrimonia coacta non solent habere bonos exitus; vt ibidem ait. Confessor tamen debet huiusmodi denegare absolutionem, eò quod sit in malo statu. Quod si nō sit notabile periculum futuro matrimonio, expediet adhibere coactionem aliquam, etiam vsque ad excommunicationem. Vide Couar. 1. p. c. 4. n. 4. & 5.

DVBIUM V.

Quibus modis sponfaliam dissoluantur?

49
2 Dissoluitur vtriusque partis consensu.

Respondeo: Multis modis sponfaliam posse dissolui. Primò: Vtriusque partis consensu, quāuis vtriusque sint iurata. Patet Cap. 2. de Sponfalibus. Ratio est: nam *vsq̄ ad causis res dissoluitur, quibus contrahitur*: intellige, si per se solubilis sit. Patet hoc in alijs contractibus. Nec Obstat iuramentū, quia est conditionatum, nempe in fauorem partis, cui fauori pars potest cedere. Vna tamē est hic exceptio, quādo vterque vel alter impubes cōtraxit: tunc enim ante pubertatem non possunt ea dissolueri, etū vtriusque consensus adfit. Patet Cap. *De illis*, priore, de *Dispensatione impuberum*, idque Iura statuerunt ad occurrendum puerorum leuitati & inconstantia.

50

Secundò: soluuntur sponfaliam, Religionis ingressu. Patet, quia matrimonium ratum sic dissoluitur, vt

habemus Cap. *Ex publico*, de Conuersione coniugatorum: ergo multo magis sponfaliam.

Dices: Cap. *Commisum*, de Sponfalibus, habetur, eum qui sponfaliam iurauit, & postea ad Religionē vult trāsire, tutius facturum si primū contrahat matrimonium, & tunc Religionem ingrediatur; sic enim vtrique obligationi satisfactorum.

Respondeo: Talem tutius facturum opinione vulgi, cui alioquin videbitur violare iuramentum; non rei veritate: nam verē nō tenetur contrahere. Ratio est; quia status perfectionis in sponfalibus semper censetur tacite exceptus. Nec refert, quod iuramento confirmata sint; quia iuramentum intelligitur iuxta naturam promissionis, super quam cadit. Si igitur promissio sponfalium habet hanc tacitam exceptionem, iuramentum cōfirmat eam dumtaxat cum hac exceptione. Adde, quod iniuriam quandam puellæ faceret, qui eam duceret animo mox deserendi.

Petes Primò: An ad dissolutionem sponfalium in hoc casu sit expectanda professio, sicut in matrimonio rato?

Non est expectanda professio.

Respondeo: Non esse expectandam: nam hoc ipso, quo sponfus ingreditur Religionem, renuntiat sponfalibus; similiter hoc ipso, quo Ordinem sacrum recipit: grauissimū enim esset, si puella teneretur postea nubere illi, qui cappā gestauit; hoc enim illi esset in sæculo ignominiosum.

Petes Secundò: An votum castitatis perpetuæ in sæculo seruandæ dirimat sponfaliam?

An votum castitatis dirimat sponfaliam.

Respondeo: Certum est votū castitatis perpetuæ ante sponfaliam emissum dirimere sponfaliam sequentia. Patet Cap. *Rufus*, ex Cælestino III. titulo *Qui Clerici vel uocantes*. Ratio est, quia prior promissio est seruanda, imò sponfaliam illa sequētia post votū sunt irrita, quia sine peccato seruari nequeūt.

De voto autē post sponfaliam emissio, duplex est sententia. Prior est, nō licere tale votum emittere; & si emittatur, sponfaliam per hoc non dirimi. Ita Nauar. c. 22. n. 25. & Palud. dist. 27. q. 1. a. 3. Altera est, absolute licitum esse emittere huiusmodi votū castitatis, & sponfaliam antecedentia per illud dirimi; siue emittatur susceptione Ordinis sacri, siue in nudo cælibatu. Ita Dom. Soto dist. 27. q. 2. art. 5. Richardus eadem dist. art. 10. qu. 4. in fine; quæ sententia est verior. Ratio est; quia status perfectioris vite semper censetur exceptus.

Tertio: Dissoluitur sponfaliam propter affinitatē superuenientem inter sponsum & sponfam: Cap. *Ex litteris*, & Cap. *Veniens*, titulo *De eo qui cognouit consanguineam vxoris*: vt si sponfus cognosceret fororem sponse: neque enim posset cum sponsa contrahere, quia esset illi affinis in primo gradu: neque cum eius sorore, propter impedimentum publicæ honestatis, quod ex sponfalibus ortum est.

Quarto: Sponfaliam dissolui possunt ex superueniente fornicatione alterius partis, volente parte innocente. Patet Cap. *Quemadmodum*, de Iure iurando. Nec refert, quod fortasse sponfa per vim corrupta sit, vt notat Glossa in illud Capitulum, & passim Doctores. Quia non tenetur sponfus bigamix vitium contrahere nondum prælitio consensu coniugali; quod vitium incurreret, si eam duceret. Vide Couar. 1. p. c. 5. n. 2. Sub fornicatione etiam intelligitur hæresis & apostasia: vt patet Cap. *Non solum*. 28. qu. 1.

Dices: Quid si fornicatio præcessit sponfaliam, & in contractu fuerit ignorata?

Respondeo:

Quid si præcesserit fornicatio.

Respondeo: In hoc casu verius esse fornicationem puellae, si à viro ignorata fuerit, dirimere sponsalia: viri autem fornicationem nō dirimere. Ratio est, quia fornicatio in femina est res infamis, & veluti ingens vitium in meribus, quod emptorem meritō facit inuitum. In viro fornicatio non censetur infamis, etsi coram Deo sit culpa mortalis. Vnde, si praecedat, non dirimit sponsalia, sed solum, si sequatur. Nec obstat Capitulum *Quemadmodum*, vbi Innocentius ait, *Si quis iurauerit aliquam ducere in vxorem, non potest ei obycere praecedentem fornicationem*: quia loquitur in casu, quando fornicatio puellae erat cognita, vel facile cognosci poterat à viro ante contractum.

52
5. Si alteruter longè abierit

Quintò, Possunt dissolui ob alterius in longinquam regionem discessum parte nō monita: Patet Cap. *De illis*, de Sponsalibus, vbi dicitur, *Mulieribus relictis ad alia vota licitum esse transire, si sponsus discessit in remotas terras.*

Notandum: Ius civile statuere, si sponsus discesserit extra Prouinciā, vt sponsa expectet triennium. Patet lege 2. Cod. *de Repudijs*. Si autem intra Prouinciā, expectet biennium; lege 2. Cod. *de Sponsalibus*: quam legem quidam existimant obligare in conscientia. Ita Hostiensis & Ioannes Andreas in dictum Capitulum *De illis*, & Silvester verbo *Sponsalia* quaest. 10. Sed verius est non obligare, vt docet Panormitanus, Cardinalis, & alij. Vide Couar. 1. parte cap. 5. nu. 7. & Dominicum Sotum dist. 27. qu. 2. art. 5. Probatur, Tum quia Cap. *De illis*, loquitur absolute sine temporis praescriptione; tum quia sponsus videtur sponsalibus renuntiasse, dum non monita sponsa longè abit. Quòd si ex causa iusta illi discedendum sit, Iudicis Ecclesiastici erit tempus praescribere, quo si non redierit, contrahere cum alio sponsa liceat.

53
6. Si matrimonium cum alio contrahat.

Sextò, Dirimuntur sponsalia, quando is, qui cum aliqua contraxit sponsalia, postea contrahit matrimonium cum alia per verba de praesenti: matrimonium enim superueniens dirimit sponsalia antecedentia. Capitulum *Si inter virum, & Capitulum Sicut*, de Sponsalibus.

An priora sponsalia dirimantur per secunda?

Petes, An priora sponsalia dirimantur per secunda.

Respondeo: Non dirimi, quāuis secunda essent iurata, & prima simplicia. Ratio est: quia secunda sunt illicita; nam prioribus sit iniuria, vnde iuramentum non obligat.

Aduerte tamen Primò: Si accesserit consummatio ex affectu maritali cum secunda, transibunt illa sponsalia in matrimonium. Ratio est: quia hoc opus cum his circumstantijs est sufficiens signum expressiuum consensus maritalis de praesenti, vt infra dicemus: sicque dirimuntur priora sponsalia, non per secunda sponsalia, sed per matrimonium: quod intellige ante decretum Concilij Tridentini.

Aduerte Secundò: Si impetrauit vsuram corporis cum secunda, probabilis est dissolutio priora sponsalia, modò ipsa nihil de prioribus scierit, etsi Couarruias & quidam alij contra sentiant. Ratio est: quia sub promissione matrimonij damnus intulit secunde, quod non potest aliter compensari nisi matrimonio, nec ipsa tenetur aliam compensationē admittere. Confirmatur à simili: quia qui promisit alicui mille, & deinde contingit inferre alteri damnus æstimatum mille, si vtrique nequit satisfacere, tenetur saltem damnus compensare, omiſsa impletione promissorum: ergo

similiter hic. Est enim obligatio illa superueniens ex delicto seu damno illato multò maior, quàm obligatio sponsalium, quae solum est ex promissione seu stipulatione; quia vtrobique sit promissio: vnde illa censetur excepta in contractu sponsalium. Dirimuntur itaque hoc casu sponsalia priora, non per sponsalia secunda, sed per damnus illatum secunda, seu per obligationem damni sarcindi.

Dixi, *Modò illa nihil scierit de prioribus sponsalibus*: nam si sciuit ipsum alteri obligatum, sibi met imputet quod vsuram corporis permiserit.

Septimò, Dissoluntur, quando contracta sunt ante pubertatem alterius vel vtriusque, & alter iā impleta pubertate, vult rescindere, quamuis sine causa: tunc enim priuilegio Iuris dissoluntur, idque non tantum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiae. Patet Cap. *De illis*, de Desponsatione impuberū. Quod intellige, nisi essent iurata ab impubere: tunc enim ratione iuramenti non possent ea postea rescindere; vt rectè Couar. 1. p. c. 5. §. vnico nu. 4. Si tamen impubes cum pubere contraxit, puber non potest rescilire, sed solus impubes. Vnde claudicat hic contractus, sicut contractus Maioris cum Minore, seu cum Pupillo sine auctoritate Tutoris, qui datur vsque ad annum pubertatis: vel sine auctoritate Curatoris, qui datur vsque ad annū 25. Potest enim Minor dissoluere contractum, non autem Maior. Vide Couar. supra num. 5.

54
7. Si contra facta sponsalia ante pubertatem

Octauò, Dissoluntur sponsalia in omni euentu, seu casu superueniente, qui meritò alteri contrahētium reddat inuitum. Ita Nauar. c. 22. n. 27. Ratio est: quia omne tale incommodum censetur in illo contractu tacita contrahentium mente exceptum. Talia multa exprimuntur in Iure: vt lepra, vel cancer, vel similis morbus incurabilis alteri superueniens, inimicitiae inter familias exorte, paupertas superueniens, crudelitas sponsi, mores prauis. Neque tantum possunt dirimi sponsalia, dum haec post contractum incidunt; sed etiam dum antecedunt, & in contractu fuerunt ignorata: vt rectè docet Sotus dist. 27. q. 2. a. 5. Nam eadem est ratio; cum meritò aequè reddant inuitam partem.

55
8. Si quid superueniat quod partem reddat inuitum.

DVBIVM VI.

Utrum sponsalia sine Iudicis auctoritate possint dissolui?

Dico Primò: Si altera pars Religionem ingrediatur, vel matrimonium cum alio contrahat, ipso facto sponsalia sunt dissoluta.

Dico Secundò, In alijs casibus, vbi non dissoluntur ipso facto, si quid sit occulta sponsalia, non opus est Iudicis auctoritate vt soluantur.

Dico Tertiò: Si sint publica sponsalia, sicut esse debent, & causa quoque dissoluendi sit publica, nō est etiam necesse Iudicis auctoritatem adhibere.

Dico Quartò: Si sponsalia sint publica, & causa sit occulta, nec possit probari apud Iudicem, non est etiam opus Iudicis auctoritate; vt si sponsa sit occultè fornicata: hic tamen prudenter cauendum est scandalum.

Dico Quintò: Si causa probari potest, sed inde sequeretur grauis infamia, vt in casu fornicationis, non est etiā auctoritas Iudicis interponenda.

Dico Sextò: In alijs casibus opus est Iudicis auctoritate.

Gggg iij

DVBIVM

DVBIUM VII.

Quomodo sponsalia transeant in Matrimonium?

57 **R**espondeo: Sponsalia transire in matrimonium per omnia signa externa exprimentia consensum de presenti. Debet tamen reuerà in utroque esse talis consensus, saltem virtualis, alioquin nulla signa externa sufficiunt; quamuis ex ipsis in foro externo poterit præsumi esse matrimonium.

Signa autem ista sunt varia. Primum: Verba de presenti; de quibus nullum est dubium.

1. Per verba de presenti,

58 2. Per copulam affectu maritali tentatam.

Secundum: Copula affectu maritali post sponsalia tentata; ut patet ex Capitulo, *Is qui fidem*, de Sponsalibus, etc.; cõmunis sententia Doctorum. Ratio est, quia contractis sponsalibus copula superueniens per se est sufficiens signum expressiuum consensuum in matrimonium; idque ex naturali rei conditione, non ex iure statuto vel præsumptione. Non enim Ius facere potest ut aliquod signum sit expressiuum aut non expressiuum consensuum, sed hoc pendet ex conditione naturali signorum. Hic tamen

Notandum est Primum: Hoc signum non esse sufficiens, nisi utraque pars liberè se aptet ad hunc complexum. Si enim sponsa importunitate quodammodo cogatur, non satis declarauit consensum maritalem; sed potius videbitur complexus fornicarius.

An hoc locum habeat post Concilium Trid.

Notandum Secundum: Hæc, & sequentia, intelligenda esse secundum Ius antiquum, vel ubi decretum Concilij Tridentini non est promulgatum: nam ubi hoc decretum semel promulgatum est, ibi non possunt villo modo sponsalia per copulam carnalem in matrimonium transire: eò quòd ad matrimonij contractum requiratur præsentia Parochi & duorum testium. Vnum tamen casum excipio, nempe quando matrimonium fuit contractum coram Parocho & testibus, sed suberat occultum impedimentum ex defectu ætatis, eò quòd altera pars non peruenisset ad pubertatem: tunc enim, sublato impedimento per accessum legitimæ ætatis, sponsalia illa per copulam transeunt in matrimonium. Vbi enim semel Parochus & testes adfuerunt matrimonio præsumpto, non necesse est amplius adesse, ut declarauit Pius V.

59 3. Per conatum ad copulam.

Tertium signum est Conatus ad copulam: per hunc enim sponsalia transeunt in matrimonium, quidquid aliqui senserint, inter quos Nauarrus & Sotus. Probatur: Quia conatus ad copulam, quando fit vtriusque pleno consensu, non minus est signum expressiuum consensuum in matrimonium, & affectus maritalis, quam copula consummata: quod enim hic non consummetur, non ex illorum voluntate pendet, sed ex aliquo naturali impedimento. Itaque hic defectus cum sit omnino præter illorum voluntatem, non impedit, quin ille conatus sit sufficiens signum consensuum: vnde facit, ut etiam sponsalia contracta per verba de futuro, in matrimonium transeant. Dices: Capitulo ultimo de Sponsalibus, dicitur conatum non sufficere, nisi adsit copula. Respondeo: Hoc intelligi debet de conatu, qui fit inuita & repugnante sponsa: hic enim non sufficit; ut sponsalia transeant in matrimonium; quia non exprimit consensum.

Quartum signum: Etiam oscula & tactus aliquando sufficiunt, ut sponsalia, quæ per verba de presenti contracta sunt inter impuberes, transeant in matrimonium; nempe si postquam ad pubertatem venerint, simul habitent, & talia vicissim permittant qualia inter solos coniuges solent. Ita Siluester, *Matrimonium* 2. quæst. 16. Probatur ex Capitulo vnicò de Desponsatione impuberum in 6. vbi dicitur, *Matrimonium contractum per verba de presenti inter impuberes, solum habere vim sponsalium, tamen lapsu temporis vsque ad pubertatem conualescere per copulam, aut per aliquem alium modum*. Vbi per aliquem alium modum videtur hunc modum complecti, ut explicat Glossa: nam hic modus satis explicat eos cõtinuare affectum maritalem, quem ab initio cum contraherent, habuerunt.

Aduerte tamen hoc signum non sufficere, ut sponsalia, facta per verba de futuro, in matrimonium transeant; nam in his non significant perfectionem affectus maritalis, qui nunquam fuit, sed potius presueuerant affectus futuri matrimonij. Si tamen reuerà sponsi, qui contraxerunt per verba de futuro, oscula & tactus inter se permittant affectu maritali, reuerà illorum sponsalia transibunt in matrimonium; quauis ex hoc nudo signo in foro externo contrarium iudicabitur, eò quòd hoc signum per se non sufficienter exprimat consensum maritalem in huiusmodi sponsis. Vide Siluestrum supra.

Quintum Signum: Solemnis traductio sponsæ in domum sponsi est etiam sufficiens, ut sponsalia in Matrimonium transeant. Vide Couar. 1. parte. cap. 4 §. 2. & colligitur ex lege *Mulierem, s. de Ritu nuptiarum*. Ratio est, quia hæc traductio est signum expressiuum affectus maritalis.

Subarrhatio per anulum non est per se sufficiens ad hunc effectum, nisi alia signa accesserint; cõtra Couarruias contrarium insinuet. Ratio est, quia inter sponsos de futuro, sæpe solet interuenire, ut dent anulum alter alteri; vnde per se nõ significat affectum maritalem.

CAPVT IV.

De Consensu necessario ad Matrimonium?

DVBIUM I.

Qualis Consensus sit necessarius ad Matrimonium?

62 **R**espondeo: Ad Matrimonium Necessarius est consensus liber, de presenti, aliquo signo externo expressus. Prior pars patet ex Cap. *Cum locum*. & Cap. *Tua fraternitati*, de Sponsalibus. & Cap. *Sufficiat*. & Cap. *Si quippe*. 27. qu. 2. Ratio est; tum quia Matrimonium impedit Christi consilia, seu statum perfectionis, quæ, sicuti nemo cogi potest ut complectatur, ita neque ut se ad ea reddat inhabilem: tum quia coactio repugnat Matrimonij bonis; non enim seruabitur fides & amor coniugalis.

Dices; Potest quis rapti in seruitutem inuitus; ergo similiter poterit inuitus iungi matrimonio.

Respondeo: Esse disparem rationem: seruitus enim est poena, quæ propter peccatum infligitur; ita-

60 4. Per oscula & tactus.

61 5. Per traditionem sponsæ.

An & præsubarrhationem per anulum?

Consensus debet esse liber.